

REINIS LAZDA

JAUNĀKĀS ATZIŅAS PAR MOBINGU: TĀ CĒLOŅI, IZPAUSMES UN INTERVENĒ

2019. gada 20. novembris

NOSAUKUMS

Mobings

Bulijings/bullings

Ņirgāšanās

Bosings skolā

Savstarpējā vardarbība

Terors

Mobbing at work

(Ziemeļeiropā u.c. Eiropā)

Bullying at work

(angliski runājošās zemes)

Harassment

DEFINĪCIJA

Nav īstas vienprātības par precīzu definīciju un tās praktisku pielietojšanu.

- Epizodes vismaz 1 reizi nedēļā?
- Ilgst vismaz 6 mēnešus?

Kopīgais: fiziska vai verbāla sistemātiska vardarbība pret personu, kas jūtas neaizsargāta un nespēj pilnvērtīgi aizstāvēties

BOSINGS

Bosings: Latvijā lietots salīdzinoši bieži, citur pasaulē – specifiskos gadījumos

– Bullying by supervisor u.tml.

Mobinga jēdziens [labot šo sadaļu | labot pirmkodu]

Pastāv divi psiholoģiskā terora veidi:

- Mobings (no angļu *mobbing*, *to mob* 'nomākt, uzbrukt') ir psiholoģiskā terora veids, kad viens vai vairāki darbabiedri sistemātiski naidīgā un neētiskā veidā vēršas pret kādu savu kolēģi.
- Bosings (no angļu *bashing*, *to bash* 'uzbrukt, nolamāt') darba devēja vadības īstenots psiholoģiskais terors.

Mobinga iedalījums:

MOBINGA CĒLOŅI

UZBRUCĒJA PERSONĪBA

Narcisisms¹

Izteikta dusmu reakcija²

Atriebīgums³

Trauksmainība⁴

Pieredze upura lomā⁵

Pazemināts pašvērtējums⁶

Tomēr saistība ir samērā viduvēja

Daļa pazīmju pārklājas ar upuriem

Pārliecības trūkums par savu vietu organizācijā⁷

¹Penney, L. M., & Spector, P. E. (2002). Narcissism and counterproductive work behavior: Do bigger egos mean bigger problems? *International Journal of Selection and Assessment*, 10, 126–134

²Hershcovis, M. S., Turner, N., Barling, J., Arnold, K. A., Dupré, K. E., Sivanathan, N. (2007). Predicting workplace aggression: A meta-analysis. *Journal of Applied Psychology*, 92, 228–238.

³Douglas, S. C., & Martinko, M. J. (2001). Exploring the role of individual differences in the prediction of workplace aggression. *Journal of Applied Psychology*, 86, 547–559.

⁴Fox, S., & Spector, P. E. (1999). A model of work frustration–aggression. *Journal of Organizational Behavior*, 20, 915–931.

⁵Hauge, L. J., Skogstad, A., & Einarsen, S. (2009). Individual and situational predictors of workplace bullying: Why do perpetrators engage in the bullying of others? *Work & Stress*, 23, 349–358

⁶Ferris, D. L., Rosen, C. C., Johnson, R. E., Brown, D. J., Risavy, S., & Heller, D. (2011). Approach or avoidance (or both?): Integrating core self-evaluations within an approach/avoidance framework. *Personnel Psychology*, 64, 137–161.

⁷Ferris, D. L., Spence, J. R., Brown, D. J., & Heller, D. (2012). Interpersonal injustice and workplace deviance: The role of esteem threat. *Journal of Management*, 38, 1788–1811.

NOTEIKŠANA

- Kā atlasēs situācijā novērtēt atriebīgumu vai dusmas?
- Risks, ka tiks atlasīti arī potenciālie upuri...

UPURA PERSONĪBA

Izteikta dusmu reakcija un trauksmainība¹

Negatīvas emocijas²

Zemāki labvēlīguma (draudzīguma) rādītāji³

Augstāks intelekts⁴

Augstāks apzinīgums⁵

Riska faktori, nevis upura vainošana!

¹Vie, T. L., Glasø, L., & Einarsen, S. (2010). Does trait anger, trait anxiety, or organization-al position moderate the relationship between exposure to negative acts and self-labelling as a victim of workplace bullying? *Nordic Psychology*, 62, 67–79.

²Tepper, B. J., Duffy, M. K., Henle, C. A., & Lambert, L. S. (2006). Procedural injustice, victim precipitation, and abusive supervision. *Personnel Psychology*, 59, 101–123

³Milam, A. C., Spitzmueller, C., & Penney, L. M. (2009). Investigating individual differences among targets of workplace incivility. *Journal of Occupational Health Psychology*, 14, 58–69..

⁴Kim, E., & Glomb, T. M. (2010). Get smarty pants: Cognitive ability, personality, and vic-timization. *Journal of Applied Psychology*, 95, 889–901.

⁵Lind, K., Glasø, L., Pallesen, S., & Einarsen, S. (2009). Personality profiles among tar-gets and nontargets of workplace bullying. *European Psychologist*, 14, 231–237

VEICINOŠĀ VIDE

Svarīgāka par iesaistītajām personībām¹

Nedrošība darbā²

Zema darba autonomija³

Augsta darba slodze³

Garlaikotība⁴

Vadības stils

Negodīga darba vide

¹Bowling, N. A., & Beehr, T. A. (2006). Workplace harassment from the victim's perspective: A theoretical model and meta-analysis. *Journal of Applied Psychology*, 91, 998–1012.

²De Cuyper, N., Baillien, E., & De Witte, H. (2009). Job insecurity, perceived employability and targets' and perpetrators' experiences of workplace bullying. *Work & Stress*, 23, 206–224

³Baillien, E., De Cuyper, N., & De Witte, H. (2011). Job autonomy and workload as antecedents of workplace bullying: A two-wave test of Karasek's job demand control model for targets and perpetrators. *Journal of Occupational and Organizational Psychology*, 84, 191–208

⁴Bruursema, K., Kessler, S. R., & Spector, P. E. (2011). Bored employees misbehaving: The relationship between boredom and counterproductive work behavior. *Work & Stress*, 25, 93–107.

VADĪBAS STILS

Mazāk harizmātiski līderi¹

Vadītāji, kuri paši pārkāpj noteikumus²

Mazāk godīgi un atbalstoši³

Neprognozējama sodu politika⁴

Tirānisks vai liberāls vadības stils⁴

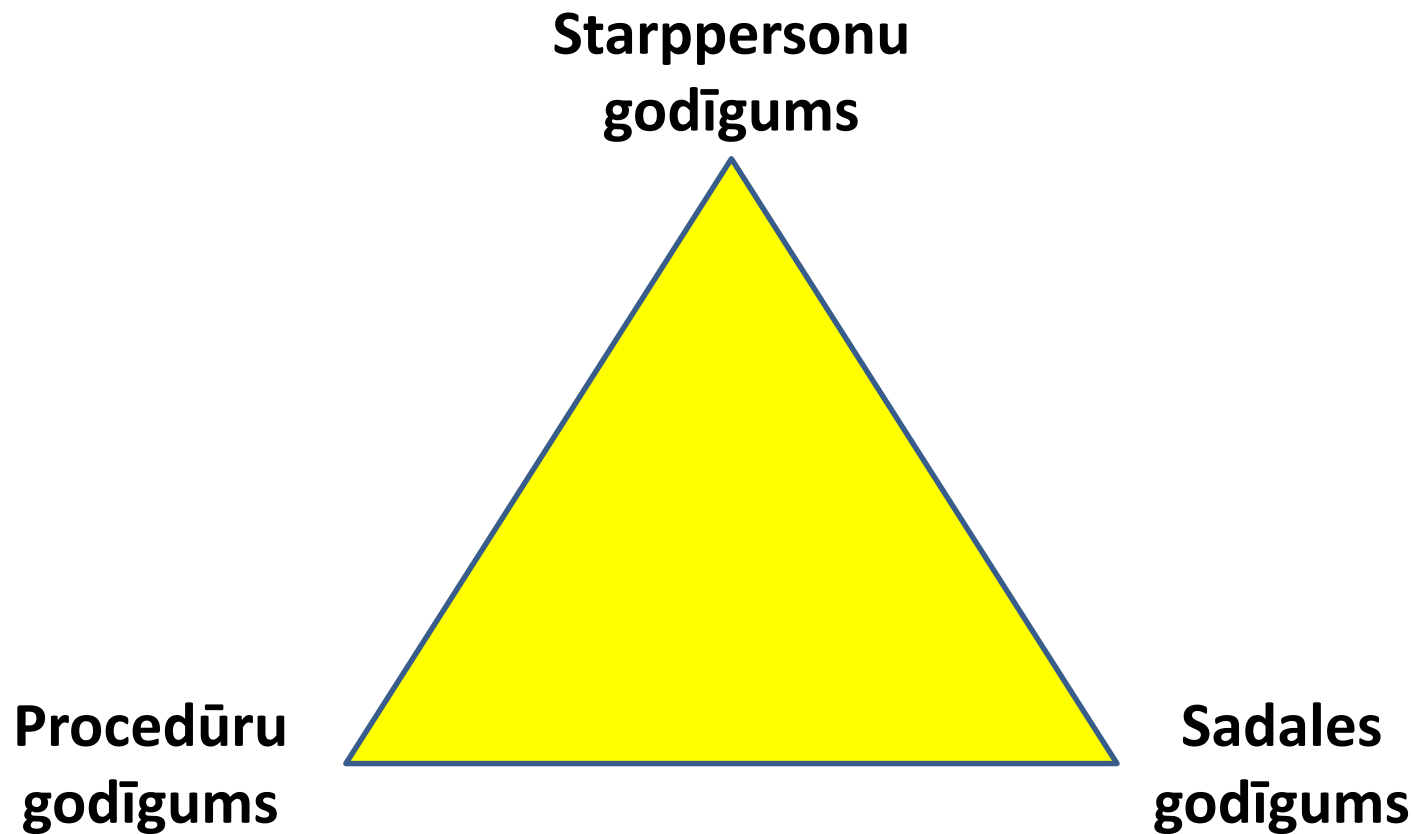
¹Hepworth, W., & Towler, A. (2004). The effects of individual differences and charismatic leadership on workplace aggression. *Journal of Occupational Health Psychology*, 9, 176–185.

²Mitchell, M. S., & Ambrose, M. L. (2007). Abusive supervision and workplace deviance and the moderating effects of negative reciprocity beliefs. *Journal of Applied Psychology*, 92, 1159–1168

³Hauge, L. J., Einarsen, S., Knardahl, S., Lau, B., Notelaers, G., & Skogstad, A. (2011). Leadership and role stressors as departmental level predictors of workplace bullying. *International Journal of Stress Management*, 18, 305–323

⁴Hoel, H., Glasø, L., Hetland, J., Cooper, C. L., & Einarsen, S. (2010). Leadership styles as predictors of self-reported and observed workplace bullying. *British Journal of Management*, 21, 453–468.

NEGODĪGA DARBA VIDE

INTERVENTENCE

INTERVENČES VEIDI

ORGANIZĀCIJAS KULTŪRA

Lomu neskaidrība un konflikts

Augstas prasības

Vadības stila nepilnības

Uztvertā netaisnība

Skaidrāks lomu sadalījums

?

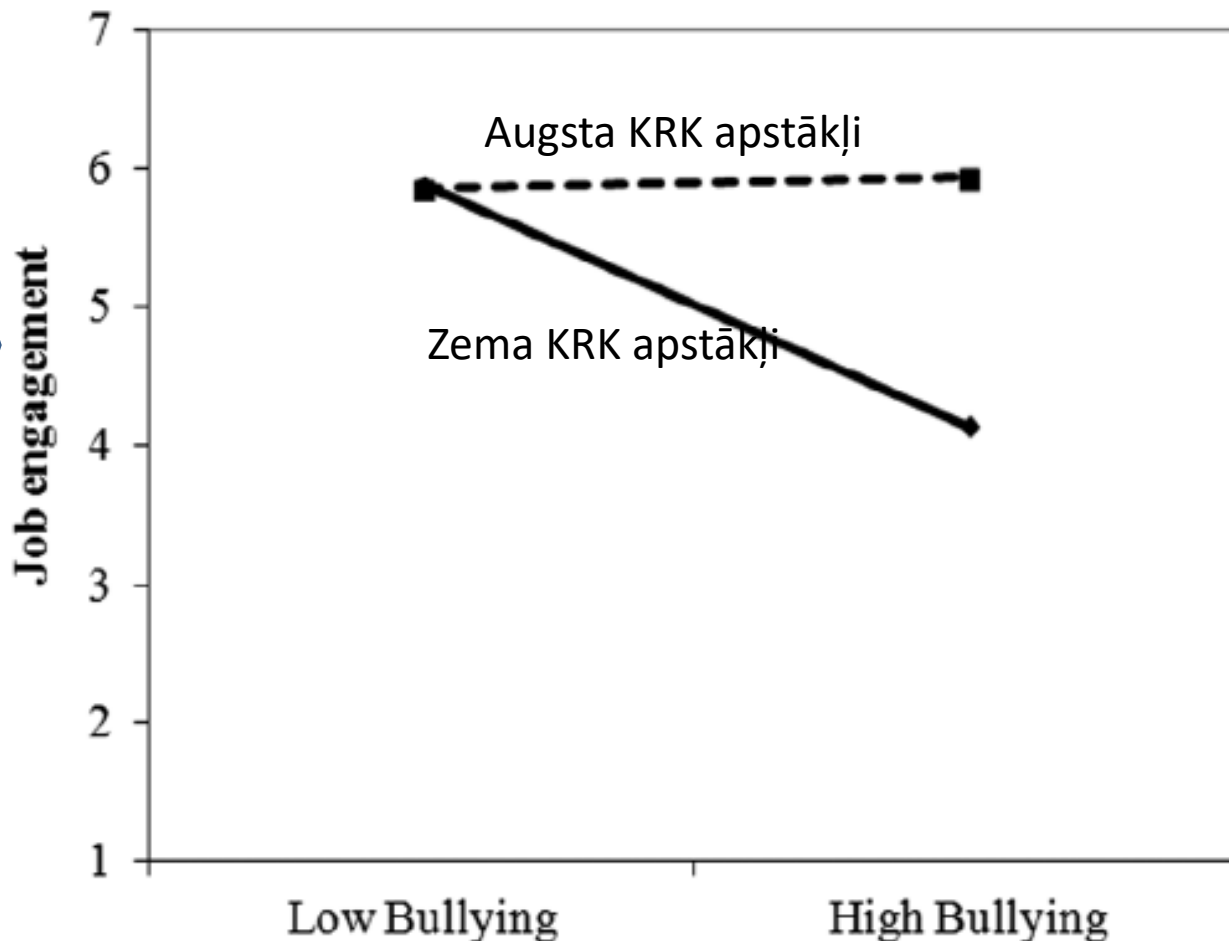
Apmācīt vadītājus pielietot atbalstošas vadības metodes

Iekšējā kārtība: taisnīgums konfliktu risināšanā un lēmumu pieņemšanā

KONFLIKTU RISINĀŠANAS KLIMATS

CLIMATE FOR CONFLICT MANAGEMENT (CCM)

Ja darbiniekiem ir pārliecība par efektīvu konfliktu risināšanu, tad mobings neatstāj iespaidu uz darba motivāciju (iesaisti darbā)

CREW PROGRAMMA

Aktivitātes organizācijā: diskusijas, lomu spēles, iknedēļas pārrunas, regulāra aptauja

Veterans Health Administration Civility Scale

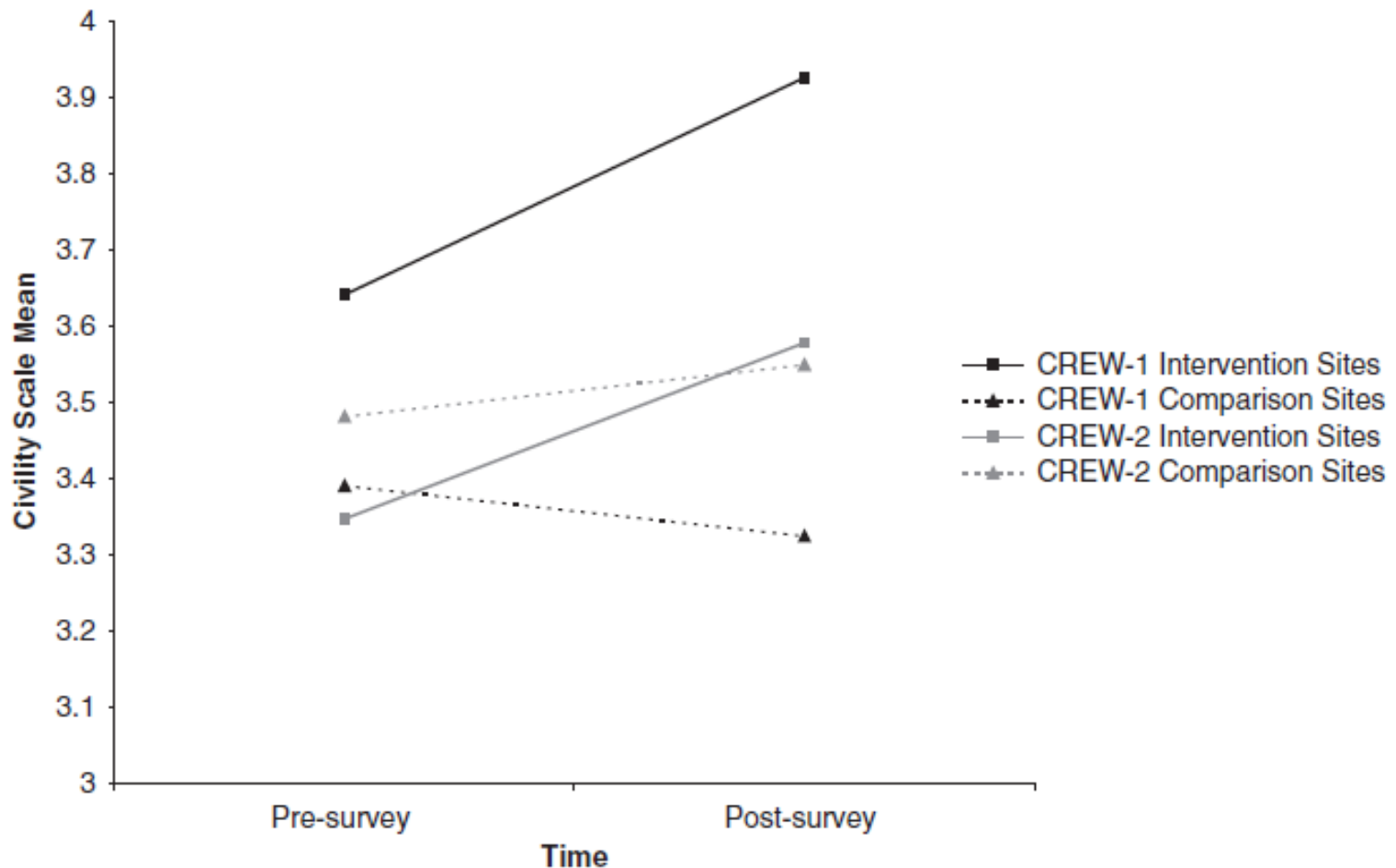

- Q1 (Respect): People treat each other with respect in my work group.
- Q2 (Cooperation): A spirit of cooperation and teamwork exists in my work group.
- Q3 (Conflict Resolution): Disputes or conflicts are resolved fairly in my work group.
- Q4 (Coworker Personal Interest): The people I work with take a personal interest in me.
- Q5 (Coworker Reliability): The people I work with can be relied on when I need help.
- Q6 (Antidiscrimination): This organization does not tolerate discrimination.
- Q7 (Value Differences): Differences among individuals are respected and valued in my work group.
- Q8 (Supervisor Diversity Acceptance): Managers/Supervisors/Team leaders work well with employees of different backgrounds in my work group.

CREW: REZULTĀTI

Mean Changes for the Intervention and Comparison Sites for CREW-1 and CREW-2

DARBINIEKU PSIHOLOĢISKĀ NOTURĪBA

Vēršanās pēc palīdzības

Savu emociju atpazīšana

Attieksmes maiņa pret notiekošo

- t.i. neuztvert kritiku personiski, nevainot sevi u.tml.

SEKU PĀRVARĒŠANA

Reāla situācijas izmeklēšana un palīdzība

- Pretējā gadījumā palīdzības meklēšana mēdz pasliktināt situāciju
- VDI loma?

Mediācija (ārējs speciālists vai (personāla) vadības pārstāvis)

- It sevišķi, ja mobings vēl nav nepārprotams
- Izaicinājums: nodrošināt izlīdzinātas varas pozīcijas

Sodīšana

- Kā pierādīt, ka tas tiešām ir bijis mobings?

Tieša palīdzība mobinga upurim

- Psiholoģiska, juridiska palīdzība
- Bet – vēlme pēc iespējas ātrāk aizmirst notikušo?

PALDIES!

REINIS LAZDA

+371 29 44 62 99

reinis.lazda@createst.lv

www.createst.lv